

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

LAILA MEDINA

esitatud 7. märtsil 2024¹

Liidetud kohtuasjad C-771/22 ja C-45/23

Bundesarbeitskammer

versus

HDI Global SE

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Viini esimese astme kaubanduskohus, Austria))

ja

A,

B,

C,

D

versus

MS Amlin Insurance SE

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Brüsseli hollandikeelne kaubanduskohus, Belgia))

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Pakettreisid ja seotud reisikorraldusteenused – Direktiiv (EL) 2015/2302 – Vältimatud ja erakorralised asjaolud – COVID-19 pandeemia – Reisikorraldaja maksejõuetus – Artikli 17 lõige 1 – Pakettreisilepingu lõpetamine enne maksejõuetust – Kõigi reisijate poolt või nimel tehtud maksete tagasimaksmise tagatis – Maksejõuetuskaitse ulatus

I. Sissejuhatus

1. Reisi- ja turismisektor oli üks sektoritest, mida COVID-19 pandeemia kõige enam mõjutas, kusjuures mõju kogu reisisektorile oli enneolematu.² Pandeemia puhkemine tõi kaasa puhkusepakettide massilise tühistamise, kuid samal ajal uusi broneeringuid ei tehtud. See tekitas

¹ Algkeel: inglise.

² Vt asjakohaseid andmeid ÜRO turismipoliitika ülevaadetes:
<https://www.unwto.org/tourism-and-covid-19-unprecedented-economic-impacts>.

tõsiseid likviidsusprobleeme pakettreiside korraldajatele, kes seisid silmitsi suure hulga tagasimaksetaotlustega. Selles kontekstis tõstatab käesolev kohtuasi küsimuse reisijate kaitse ulatusest reisikorraldajate maksejõuetuse korral vastavalt direktiivi 2015/2302³ artikli 17 lõikele 1.

II. Õiguslik raamistik

Liidu õigus

2. Direktiivi 2015/2302 põhjendustes 39 ja 40 on märgitud:

„(39) Liikmesriigid peaksid tagama, et pakettreise ostvad reisijad on täielikult kaitstud korraldaja maksejõuetuse eest. Liikmesriigid, kus korraldajad on asutatud, peaksid tagama, et korraldajatel on tagatis nende maksejõuetuse korral reisijate poolt ja eest tehtud maksete tagasimaksmiseks, ja juhul, kui pakettreis sisaldab reisijatevedu, reisija kodumaale toimetamiseks. Siiski peaks olema võimalik pakkuda reisijatele pakettreise jätkamist. Säilitades kaalutusõiguse selle suhtes, kuidas tuleks maksejõuetuse korral kaitset korraldada, peaksid liikmesriigid siiski tagama kaitse tõhususe. Tõhusus tähendab seda, et kaitse peaks olema kättesaadav niipea kui korraldaja likviidsusprobleemide tõttu reisiteenuseid antud hetkel või tulevikus ei osutata või osutatakse üksnes osaliselt või kui teenuse pakkujad nõuavad, et reisijad nende eest tasuksid. Liikmesriigid peaksid saama nõuda, et korraldajad annavad reisijale sertifikaadi, milles on dokumenteeritud õigus esitada otsene nõue maksejõuetuse korral kaitset osutava asutuse vastu.

(40) Et maksejõuetuse korral ette nähtud kaitse oleks tõhus, peaks see katma korraldaja maksejõuetusest mõjutatud maksmisele kuulunud eeldatava summa ning vajaduse korral kodumaale toimetamise eeldatava maksumuse. See tähendab, et kaitse peaks olema piisav, et katta kõik reisijate poolt või nende eest pakettreisidega seoses kõrghooajal tehtavad eeldatavad maksed, võttes arvesse kõnealuste maksete laekumise ja reisi või puhkuse lõppemise vahelist ajavahemikku ning, kui see on kohaldatav, reisijate kodumaale toimetamise eeldatavat maksumust. [...] Maksejõuetuse korral ette nähtud tõhus kaitse ei peaks siiski hõlmama väga ebatõenäolisi riske, nagu mitme suurema korraldaja samaaegne maksejõuetus, sest see mõjutaks ebaproportsionaalselt pakutava kaitse maksumust ja vähendaks seeläbi selle tõhusust. Sellistel juhtudel võib tagasimaksete tagatis olla piiratud.“

3. Direktiivi 2015/2302 artiklis 12 „Pakettreisilepingu lõpetamine ja lepingust taganemise õigus enne pakettreise algust“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et reisija võib pakettreisilepingu igal hetkel enne pakettreise algust lõpetada. Kui reisija lõpetab pakettreisilepingu käesoleva lõike kohaselt, võidakse temalt nõuda korraldajale asjakohase ja põhjendatud lõpetamistasu maksmist. [...]

2. Hoolimata lõikest 1 on reisijal õigus lõpetada pakettreisileping enne pakettreise algust lõpetamistasu maksmata, kui sihtkohas või selle vahetus läheduses esinevad vältimatud ja erakorralised asjaolud, mis mõjutavad olulisel määral pakettreise teenuste osutamist või reisijate

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorraldusteenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ (ELT 2015, L 326, lk 1).

vedu sihtkohta. Kui pakettreisileping lõpetatakse käesoleva lõike alusel, on reisijal õigus kõikide pakettreise maksete tagasimaksmisele, kuid mitte täiendavale hüvitisele.

3. Korraldaja võib pakettreisilepingu lõpetada ja maksta reisijale tagasi kõik pakettreise eest tehtud maksed täiendavat hüvitist maksmata, juhul kui:

[...]

b) korraldaja ei saa lepingut täita vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu ning ta teavitab reisijat lepingu lõpetamisest enne pakettreise algust põhjendamatult viivitusega.

4. Korraldaja teeb kõik lõigete 2 ja 3 kohaselt nõutud tagasimaksed või maksab vastavalt lõikele 1 tagasi kõik reisija poolt või nimel pakettreise eest tehtud maksed, millest on maha arvatud asjaomane lõpetamistasu. Kõnealused tagasimaksed makstakse reisijale põhjendamatult viivitamata ja igal juhul hiljemalt 14 päeva jooksul pakettreisilepingu lõpetamisest arvates.

[...]“.

4. Direktiivi 2015/2302 artiklis 17 „Maksejõuetusevastase kaitse tõhusus ja ulatus“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et nende territooriumil asutatud korraldajatel on tagatis kõikide reisijate poolt või nimel tehtud maksete tagasimaksmiseks, kui asjaomased teenused jäävad kõnealuse korraldaja maksejõuetuse tõttu osutamata. Kui pakettreis hõlmab reisijatevedu, tagavad korraldajad ka reisijate kodumaale toimetamise. Võib pakkuda pakettreise jätkamise võimalust.

[...]

2. Lõikes 1 osutatud tagatis peab olema tõhus ja katma mõistlikkuse piires eeldatavad kulud. See peab katma pakettreisidega seoses reisijate poolt või nende eest tehtud maksete summad, võttes arvesse ettemaksete ja lõppmaksete laekumise ja pakettreiside lõpuleviimise vahelist ajavahemikku ning eeldatavat kodumaale toimetamise maksumust korraldaja maksejõuetuse korral.

[...]

5. Veel osutamata reisiteenuste eest tehakse põhjendamatult viivitamata tagasimaksed pärast reisijalt vastava taotluse saamist.“

Riigisisene õigus

Austria õigus

5. Liidu digitaliseerimis- ja majandusministri määruse, mis käsitleb pakettreise ja seotud korraldusteenuseid (Verordnung der Bundesministerin für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen, Pauschalreiseverordnung; edaspidi „pakettreisimäärus“) § 3 sätestab:

„(1) Reisiteenuste osutamise õigusega isikud peavad tagama, et reisijale:

1. hüvitatakse juba tehtud maksed (ettemaksed ja ülejäänud maksed), kui reisiteenuste osutaja maksejõuetuse tõttu jäävad reisiteenused täielikult või osaliselt osutamata või kui teenuseosutaja nõuab reisijalt nende eest tasumist;

[...]“.

Belgia õigus

6. 21. novembri 2017. aasta seaduse pakettreiside, seotud reisiteenuste ja reisiteenuste müügi kohta (Loi relative à la vente de voyages à forfait, de prestations de voyage liées et de services de voyage) (*Moniteur belge* nr 2017014061, 1.12.2017, lk 106673) (edaspidi „pakettreisiseadus“) artikli 54 esimeses lauses on sätestatud:

„Belgia territooriumil asutatud korraldajatel ja reisivahendajatel peab olema tagatis kõikide reisijate poolt või nimel tehtud maksete tagasimaksmiseks, kui asjaomased teenused jäävad korraldaja või reisivahendaja maksejõuetuse tõttu osutamata“.

7. 29. mai 2018. aasta kuninglik dekreet maksejõuetusvastase kaitse kohta pakettreiside, seotud reisiteenuste ja reisiteenuste müügil (Arrêté Royal relatif à la protection contre l'insolvabilité lors de la vente de voyages à forfait, de prestations de voyage liées et de services de voyage) (*Moniteur belge* nr 2018012508, 11.6.2018, lk 48438) (edaspidi „pakettreisidekreet“) määrab kindlaks pakettreisiseaduse artiklis 54 sätestatud tagatise andmise viisi.

8. Kuningliku dekree di artikli 12 lõikes 1 on sätestatud:

„Kindlustuslepingus tuleb korraldaja maksejõuetuse puhuks ette näha järgmised tagatised:

- 1 Pakettreisei jätkamine, kui see on võimalik;
- 2 kõigi ettevõtjaga lepingu sõlmimisel tehtud maksete hüvitamine;
- 3 selliste pakettreisiteenuse eest tehtud maksete hüvitamine, mida ei ole võimalik osutada ettevõtja maksejõuetuse tõttu;
- 4 reisijate kodumaale tagasitoimetamine, kui ettevõtjaga sõlmitud lepingu täitmine on juba alanud [...]“.

9. Kuningliku dekree di artikli 13 esimeses lauses on sätestatud:

„Tagasimakse hõlmab kõiki reisija poolt ettevõtjale pakettreisilepingu alusel tehtud makseid, kui reisilepingut ei täidetud ettevõtja maksejõuetuse tõttu, või kõiki makseid, mis on tehtud reisiteenuste eest, mida ei osutatud ettevõtja maksejõuetuse tõttu“.

III. Vaidlused põhikohtuasjades ja eelotsusetaotlused

Kohtuasi C-771/22

10. Austria tarbija sõlmis 3. märtsil 2020 reisikorraldajaga Flamenco Sprachreisen GmbH (edaspidi „Flamenco“) pakettreisilepingu reisiks Hispaaniasse. Reis pidi toimuma 3. maist 2020 kuni 2. juunini 2020. Tarbija tasus reisi koguhinna 9. märtsil 2020.

11. 16. märtsil 2020 lõpetas tarbija pakettreisilepingu COVID-19 puhanguga seotud vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu. Õigust leping lõpetada ei ole põhikohtuasjas vaidlustatud.

12. 20. mail 2020 algatati Landesgericht Linzis (Linzi esimese astme kohus, Austria) Flamenco maksejõuetusmenetlus. Flamenco lõpetas tegevuse. Pärast selle ettevõtja pankrotivara lõplikku jaotust lõpetati maksejõuetus 9. juuni 2022. aasta määrusega, mis muutus lõplikuks.

13. Pankrotihaldur lõpetas pakettreisilepingu formaalselt 8. juunil 2020.

14. Tarbija loovutas Flamenco vastu pakettreisi eest tehtud maksete tagasimaksmise nõude Bundesarbeitskammerile (föderaalne töötajate koda, Austria), kes on põhikohtuasja hageja.

15. Hageja esitas hagi Flamenco kindlustusandja HDI Global SE vastu. HDI Global esitas vastuväite, et ta ei ole kohustatud tarbijale hüvitist maksma, kuna maksejõuetus ei olnud reisiteenuste osutamata jätmise põhjus. Hageja väitis, et sellise põhjusliku seose olemasolu ei ole direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kohaselt nõutav.

16. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et nii direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kui ka selle ülevõtva riigisisese sätte sõnastusest nähtub, et maksejõuetuse ja reisiteenuste osutamata jätmise vahel peab olema põhjuslik seos. See tähendab, et maksejõuetuskaitse ei hõlma tagasimaksenõudeid, kui pakettreisileping lõpetatakse enne reisikorraldaja maksejõuetuks muutumist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et direktiivi 2015/2302 põhjenduses 39 on märgitud teisiti, kuna selles nõutakse, et liikmesriigid näeksid ette tagasimaksetagatise „[kõigi] reisijate poolt ja eest tehtud maksete“ tagasimaksmiseks. Tõlgendust, mille kohaselt artikli 17 lõike 1 hõlmab kõigi tehtud maksete tagasimaksmist, toetab ELTL artikli 114 lõikes 3 ja artiklis 169 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 38 ette nähtud kõrgetasemelise tarbijakaitse saavutamise eesmärk.

17. Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 tõlgendamisel on oluline asjaolu, et korraldaja muutus maksejõuetuks ajal, mil reis pidi kavakohaselt toimuma, või asjaolu, et lepingu lõpetamise ja kaudselt maksejõuetuse põhjus on sama erakorraline asjaolu, nimelt COVID-19 pandeemia.

18. Leides, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamine sõltub direktiivi 2015/2302 tõlgendamisest, otsustas Bezirksgericht für Handelsachen Wien (Viini esimese astme kaubanduskohus, Austria) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas [direktiivi 2015/2302] artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et maksed, mille reisija on enne reisi algust korraldajale teinud, on tagatud üksnes siis, kui reis jääb toimumata maksejõuetuse tõttu, või on tagatud ka maksed, mis tehti korraldajale enne maksejõuetusmenetluse algatamist, juhul kui reisija lõpetab reisilepingu erakorraliste asjaolude tõttu direktiivi 2015/2302 artikli 12 tähenduses enne korraldaja maksejõuetuks muutumist?
2. Kas [direktiivi 2015/2302] artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et maksed, mille reisija on enne reisi algust korraldajale teinud, on tagatud, kui reisija lõpetab reisilepingu erakorraliste asjaolude tõttu eespool nimetatud direktiivi artikli 12 tähenduses juba enne korraldaja maksejõuetuks muutumist, kuid korraldaja oleks siiski muutunud maksejõuetuks broneeritud reisi kestel?
3. Kas [direktiivi 2015/2302] artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et maksed, mille reisija on enne reisi algust korraldajale teinud, on tagatud, kui reisija lõpetab reisilepingu erakorraliste asjaolude tõttu eespool nimetatud direktiivi artikli 12 tähenduses juba enne korraldaja maksejõuetuks muutumist ning korraldaja muutub maksejõuetuks kõnealuste erakorraliste asjaolude tõttu?“

19. Kirjalikud seisukohad on esitanud põhikohtuasja pooled, Kreeka valitsus ja Euroopa Komisjon. Nimetatud pooled esitasid suulised seisukohad 7. detsembri 2023. aasta kohtuistungil.

Kohtuasi C-45/23

20. Hagejad on tarbijad ning vastustaja MS Amlin Insurance SE on reisikorraldaja Exclusive Destinations NV maksejõuetuskindlustuse andja.

21. Esimene hageja sõlmis 13. novembril 2019 reisivahendaja kaudu Exclusive Destinations NVga pakettreisilepingu. Pakettreis oli kavandatud 2020. aasta märtsiks.

22. COVID-19 pandeemia tõttu muudeti broneeritud reisi toimumise aega ja kõrgema hinnaga reis broneeriti 2020. aasta novembriks. Algne hind oli reisikorraldajale juba makstud.

23. 2020. aasta oktoobris teatas reisivahendaja tarbijate taotlusel reisikorraldajale tarbijate otsusest leping lõpetada ja saada täielik tagasimakse. Reisikorraldaja kinnitas, et võtab selleks vajalikud meetmed.

24. Ondernemingsrechtbank Gent (Genti kaubanduskohus, Belgia) tunnistas 8. detsembri 2020. aasta otsusega reisikorraldaja maksejõuetuks.

25. Reisivahendaja maksis 9. detsembril 2020 tarbijatele tagasi pakettreisi hinna osa, mida ta ei olnud veel reisikorraldajale üle kandnud.

26. MS Amlin Insurance'ile esitati 22. jaanuaril 2021 ametlikult nõue kogu reisi eest tasutud summa tagasi maksta. See ettevõtja keeldus nõuet rahuldamast, kuna lepingu lõpetamine ei olnud tingitud reisikorraldaja Exclusive Destinationsi maksejõuetusest.

27. Tarbijad taotlesid makstud hinna tagasimaksmist eelotsusetaotluse esitanud kohtus. Oma nõude põhjenduseks väitsid nad, et MS Amlin Insurance ja Exclusive Destinationsi vahelise kindlustuslepingu üldtingimused hõlmavad selgelt kindlustatud reisikorraldajale lepingu sõlmimisel või pärast seda kuupäeva makstud summade tagasimaksmist reisija(te)le.

28. MS Amlin Insurance vaidleb vastu sellele, et hagejate olukord on kindlustuslepinguga kaetud, kuna kindlustuskaitse hõlmab reisihinna tagasimaksmist ainult juhul, kui reis jäi ära korraldaja maksejõuetuse tõttu.

29. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikes 1 ette nähtud tagatis on kohustuslik vaid siis, kui asjaomased teenused jäävad osutamata korraldaja maksejõuetuse tõttu. Tema arvates ei näe direktiiv 2015/2302 ette kohustuslikku tagatist juhul, kui teenused jäävad osutamata muul põhjusel kui korraldaja maksejõuetus, näiteks kui reisija lõpetab pakettreisilepingu vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu vastavalt direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikele 1.

30. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et pakettreisiseaduse, millega võeti üle direktiiv 2015/2302, artikli 54 sõnastus kattub põhiosas selle direktiivi artikli 17 lõike 1 sõnastusega ega näe ette ulatuslikumat kaitset.

31. Võttes arvesse direktiivi 2015/2302 sõnastust ja selle riigisisese õigusesse ülevõtmist, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tarbijate nõue põhikohtuasjas ei ole kindlustatud ja tuleb üldjuhul rahuldamata jätta.

32. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski kahtlusi, kas selline tulemus on kooskõlas eesmärgiga tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse ja kas see võib kaasa tuua ebavõrdse kohtlemise.

33. Täpsemalt märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et nõukogu direktiivi 90/314/EMÜ⁴ kohta on Euroopa Kohus otsustanud, et tarbijate makstud raha tagasimaksetagatise eesmärk on kaitsta tarbijaid korraldaja maksejõuetusest või pankrotist tulenevate finantsriskide eest.⁵

34. Teiseks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et maksejõuetuse korral on üldiselt kaks reisijate kategooriat, kes kannavad makstud hinnaga seotud finantsriski. Esimesse kategooriasse kuuluvad reisijad, kelle reis ei saa toimuda korraldaja maksejõuetuse tõttu. Need reisijad kannavad rahalist kahju, kuna nad kaotavad makstud reisihinna. Teise kategooriasse kuuluvad reisijad, kellel on õigus reisihinna täielikule tagasimaksmisele tulenevalt pakettreisilepingu lõpetamisest vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu. Need reisijad kannavad rahalist kahju ka siis, kui korraldaja muutub maksejõuetuks pärast pakettreisilepingu lõpetamist, kuid enne neile reisihinna tagasimaksmist.

35. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et mõlemad reisijate kategooriad kannavad sama finantsriski. Ta tunnistab, et nende kahe reisijate kategooria olukord on muudes aspektides erinev. Nii näiteks muudab reisikorraldaja maksejõuetus pakettreisilepingu täitmise lõplikult võimatuks, kuid vältimatud ja erakorralised asjaolud on üldjuhul ajutist laadi. Lisaks on esimesel reisijate kategoorial reisikorraldaja maksejõuetuks muutumise ajal kehtiv pakettreisileping, samas

⁴ Nõukogu 13. juuni 1990. aasta direktiiv reisipakettide, puhkusepakettide ja ekskursioonipakettide kohta (EÜT 1990, L 158, lk 59; ELT eriväljaanne 13/10, lk 132). See direktiiv tunnistati kehtetuks direktiiviga 2015/2302.

⁵ 14. mai 1998. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-364/96, EU:C:1998:226, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).

kui teine reisijate kategooria on oma lepingu lõpetanud enne reisikorraldaja maksejõuetuks muutumist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib siiski, mil määral võivad need asjaolud põhjendada erinevat kohtlemist.

36. Leides, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamine sõltub direktiivi 2015/2302 tõlgendamisest, otsustas Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Brüsseli hollandikeelne kaubanduskohus, Belgia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2015/2302] artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud tagatis kõikide reisijate poolt või nimel tehtud maksete tagasimaksmiseks kehtib ka juhul, kui direktiivi artikli 12 lõikes 2 osutatud vältimatutele ja erakorralistele asjaoludele tuginedes taganeb reisija pakettreisilepingust ja korraldaja tunnistatakse – pärast pakettreisilepingu nimetatud põhjusel lõppemist, kuid enne kõnealuste summade tegelikku tagasimaksmist reisijale – maksejõuetuks, mistõttu tekib reisijal rahaline kahju ja järelikult kannab ta korraldaja maksejõuetuse korral majanduslikku riski?“

37. Kirjalikud seisukohad on esitanud põhikohtuasja pooled, Belgia, Taani ja Kreeka valitsus, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Parlament ja komisjon. Need pooled, välja arvatud Taani valitsus, esitasid suulised seisukohad kohtuistungil 7. detsembril 2023.

38. Euroopa Kohtu 24. oktoobri 2023. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-771/22 ja C-45/23 kirjalikuks ja suuliseks menetlemiseks ning kohtuotsuse tegemiseks.

IV. Õiguslik hinnang

Kohtuasjas C-771/22 esitatud esimene küsimus ja ainus küsimus kohtuasjas C-45/23

39. Oma küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, soovivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud sisuliselt teada, millise ulatusega on direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikes 1 ette nähtud maksejõuetuskaitse reisijate kõikide maksete tagasimaksmiseks.

40. Täpsemalt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas C-771/22 esitatud esimese küsimusega ja eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas C-45/23 esitatud ainsa küsimusega sisuliselt teada, kas tagasimaksetagatis hõlmab ainult neid reisijate poolt või nimel tehtud makseid, mille puhul reis või puhkus ei toimunud reisikorraldaja maksejõuetuse tagajärjel, vaid ka neid reisijate poolt või nende nimel tehtud makseid, mille puhul reisijad lõpetasid lepingu vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 tähenduses enne reisikorraldaja maksejõuetust.

41. Kõigepealt tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei tule liidu õigusnormi tõlgendamisel arvesse võtta mitte ainult selle sätte sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on, ning vajaduse korral selle sätte kujunemislugu.⁶

⁶ 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus FTI Touristik (pakettreis Kanaari saartele) (C-396/21, EU:C:2023:10, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

42. Samuti tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liidu õiguse sätte tõlgendus ei saa võtta kõnealuse sätte selgelt ja täpselt sõnastuselt kogu selle soovitatavat toimet. Seega ei saa Euroopa Kohus juhul, kui liidu õigusnormi tähendus on sätte sõnastuse järgi üheselt mõistetav, sellest tõlgendusest kõrvale kalduda.⁷

43. Lõpuks väärrib osas, milles eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas C-45/23 kahtleb direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kehtivuses, meeldetuletamist, et tõlgendamise üldpõhimõtte kohaselt tuleb liidu õigusakti tõlgendada võimaluste piires viisil, mis ei mõjuta selle kehtivust, ning kooskõlas kogu esmase õiguse, eelkõige harta sätetega. Seega, kui liidu teisest õigust on võimalik tõlgendada mitut moodi, tuleb eelistada tõlgendust, mille kohaselt on õigusnorm esmase õigusega kooskõlas, mitte tõlgendust, mille tagajärjel tuleks tuvastada, et see on esmase õigusega vastuolus.⁸

44. Seega tuleb kõigepealt kontrollida, kas artikli 17 lõike 1 sõnastust saab tõlgendada rohkem kui ühel viisil.

a) Kas direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 sõnastust on võimalik tõlgendada rohkem kui ühel viisil?

45. Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikes 1 on sätestatud, et reisikorraldajal peab olema tagatis kõigi reisijate poolt või nende nimel tehtud maksete tagasimaksmiseks, „kui asjaomased teenused jäävad kõnealuse korraldaja maksejõuetuse tõttu osutamata“.

46. Eelotsusetaotluse esitanud kohtud on mõlemas kohtuasjas seisukohal, et artikli 17 lõike 1 sõnastus nõuab põhjuslikku seost maksejõuetuse ja teenuste osutamata jätmise vahel, mis seab tagasimaksmisnõuete hõlmatus *tingimuseks* maksejõuetusest tingitud kohustuse täitmata jätmise. See põhjuslik seos või tingimuslikkus näib välistavat tagatise kohaldamisalast (vaidlustamata) olemasolevad tagasimaksenõuded, mis tekkisid lepingu lõpetamise tõttu enne maksejõuetust.

47. Pooled on oma kirjalikes seisukohtades eri meelt küsimuses, kas artikli 17 lõikes 1 on selgelt välistatud olemasolevad nõuded või saab seda tõlgendada rohkem kui ühel viisil. Üldistatult leiavad HDI Global, MS Amlin Insurance, Belgia ja Taani valitsus ning komisjon, et artikli 17 lõike 1 sõnastus nõuab selget põhjuslikku seost maksejõuetuse ja lepingu täitmata jätmise (või lepingule mittevastavus) vahel. Bundesarbeitskammer, A ja Kreeka valitsus on vastupidisel seisukohal. Parlament leidis oma seisukohas, et artikli 17 lõiget 1 on võimalik tõlgendada võrdse kohtlemise põhimõttest lähtudes nii, et see hõlmab kõigi reisijate nõudeid, mistõttu kehtivuse küsimust üldse ei teki. Nõukogu ei võtnud selles küsimuses seisukohta.

⁷ 25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus VYSOČINA WIND (C-181/20, EU:C:2022:51, punkt 39).

⁸ 14. mai 2019. aasta kohtuotsus M jt (pagulasseisundi tühistamine) (C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, EU:C:2019:403, punkt 77).

48. Sellega seoses tuleb märkida, et väljendit „kui asjaomased teenused jäävad kõnealuse korraldaja maksejõuetuse tõttu osutamata“ ja täpsemalt sõna „tõttu“, võib esmapilgul mõista nii, et tagasimaksetagatis eeldab põhjuslikku seost teenuse osutamata jätmise ja maksejõuetuse vahel. Selle sätte prantsuskeelset versiooni⁹ ja teisi keeleversioone¹⁰ võib samuti tõlgendada samamoodi, kuna need kõik rõhutavad, et lepingu täitmata jätmine peab olema maksejõuetuse otsene tagajärg.

49. Kõnealuse sätte tõlgendamise küsimuse saab lahendada, kui järgida mõiste „asjaomased teenused“ tähenduse kohta Bundesarbeitskammeri poolt esitatud argumenti, mida toetas kohtuistungil ka Kreeka valitsus. Bundesarbeitskammeri ja Kreeka valitsuse seisukoha kohaselt tuleb mõistet „asjaomased teenused“ mõista laialt nii, et see hõlmab reisikorraldaja kõiki reisilepinguga seotud kohustusi, sealhulgas tagasimaksekohustust.

50. Ma ei ole veendunud, et mõistet „teenused“ tuleks mõista nii, et see hõlmab tagasimaksenõuet. Esiteks on tagasimakse õiguslik olemus reisija *nõue* reisikorraldaja vastu. Reisija nõuet saada tagasimakse ei saa liigitada osutatavaks „teenuseks“.

51. Teiseks tuleneb direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kontekstist selgelt, et „asjaomaseid teenuseid“ tuleb mõista kui „reisiteenuseid“. „Reisiteenus“ on artikli 3 punktis 1 määratletud kui reisijatevedu, majutus, autode rentimine ja muu *turismiteenus*, mis ei ole olemuslikult reisiteenuse osa. Artikli 17 lõikes 5 on sätestatud, et veel osutamata „reisiteenuste“ eest tehakse tagasimaksed põhjendamatult viivitamata. Põhjenduses 39 viidatakse samuti sellele, et „reisiteenuseid [...] ei osutata [...]“. Artikli 19 lõige 1, mis reguleerib seotud korraldusteenustega kaasnevat maksejõuetusevastast kaitset, viitab „reisiteenuse“ osutamata jätmisele. Üldisemalt viitab artikli 13 lõige 1, mis reguleerib vastutust pakettreisiteenuste osutamise eest, pakettreisilepingus sisalduvate „reisiteenuste“ osutamisele. Sellest järeldub, et direktiivi 2015/2302 kontekstis tuleb mõistet „teenused“ mõista pakettreisilepingu kontekstis nii, et see tähistab reisiteenuseid.

52. Seda arvestades tuleb märkida, et isegi kui seadusekohast tagasimaksenõuet ei saa käsitada „asjakohase teenusena“, on sellel *olemuslik seos* reisilepingu täitmisega. See võib tähendada, et tagasimaksenõude kindlustuskaitsele avalduvaid tagajärgi ei saa diferentseerida sõltuvalt sellest, kas asjaomane nõue tuleneb reisilepingu lõpetamisest või reisiteenuste osutamata jätmisest.

53. Lisaks tuleb märkida, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 võib mõista, nagu Bundesarbeitskammer sisuliselt väitis, nii, et kõnealuse fraasiga mõeldakse lihtsalt seda, et *juba osaliselt osutatud* reisiteenuste eest makstud hinda maksejõuetuse korral ei hüvitata.

54. Direktiivi artikli 17 lõiget 1 võib mõista ka nii, et see näeb ette kindlustuskaitse kõigis olukordades, kus reisijad ei saanud reisikorraldaja maksejõuetuse tõttu temalt teenuseid, mille eest nad olid maksnud.

55. Viimati nimetatud viisil tõlgendatuna kujutaks artikli 17 lõige 1 endast sätet, mis suurendab maksejõuetuskaitse *tõhusust, hõlmates* kõiki olukordi, kus reisikorraldaja maksejõuetuse tõttu ei osutata reisiteenuseid, ilma et see tähendaks (vaidlustamata) olemasolevate tagasimaksenõuete välistamist.

⁹ Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 prantsuskeelse versiooni asjakohane lause kõlab: „dans la mesure où les services concernés ne sont pas exécutés en raison de l'insolvabilité des organisateurs“.

¹⁰ Vt näiteks direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 saksakeelne („sofern die betreffenden Leistungen infolge der Insolvenz des Reiseveranstalters nicht erbracht werden“), hispaaniakeelne („en que los servicios correspondientes no se hayan ejecutado por causa de la insolvencia del organizador“) ja itaaliakeelne („in cui i servizi pertinenti non sono eseguiti a causa dello stato di insolvenza dell'organizzatore“) versioon.

56. Direktiivi põhjendus 39 kinnitab taolist artikli 17 lõike 1 tõlgendust. Selle põhjenduse kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et pakettreisi ostvad reisijad on „täielikult kaitstud“ reisikorraldaja maksejõuetuse eest, ning tagama reisijate poolt või nende nimel tehtud „kõikide [...] maksete“ tagasimaksmise. Selles põhjenduses on ühtlasi nõutud, et liikmesriigid peavad tagama kaitse „tõhususe“.

57. Samuti on oluline märkida, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 sõnastus sarnaneb mõistetega, mida on kasutatud Euroopa Kohtu praktikas selle „eellase“, nimelt direktiivi 90/314 artikli 7 tõlgendamisel. Sealhulgas käsitleti kohtuotsuses Verein für Konsumenteninformation¹¹ küsimust, kas viimati nimetatud sätet tuleks tõlgendada nii, et see hõlmab olukorda, kus hotellipidaja sunnib puhkaja maksma pakutud majutuse eest, väites, et nüüdseks maksejõuetu reisikorraldaja ei kanna talle asjaomast summat kunagi üle. Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 90/314 artikkel 7 hõlmab sellist olukorda, arvestades selle eesmärki, milleks on kaitsta tarbijaid reisikorraldaja maksejõuetusest tulenevate ohtude eest. Euroopa Kohus leidis, et reisija poolt reisikorraldajale makstud summad tuleb tagasi maksta, kuna „reisikorraldaja maksejõuetuse tõttu ei osutanud kokkulepitud teenuseid reisikorraldaja“.¹² Sellest kohtupraktikast tuleneb, et olukordi, mis kuuluvad direktiivi 90/314 artikli 7 kohaldamisalasse, tuleb mõista laialt.

58. Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikes 1 praegu kasutatud väljendit „korraldaja maksejõuetuse tõttu“ võib mõista nii, et see kajastab kohtuotsust Verein für Konsumenteninformation. Selle asemel, et jätta maksejõuetustagatisest välja olemasolevad tagasimaksenõuded, võib artikli 17 lõike 1 sõnastust mõista nii, et see hõlmab kõiki reisikorraldaja maksejõuetusest tulenevaid riskiolukordi.

59. Euroopa Kohtule kirjalikud seisukohad esitanud valitsused väljendasid lahknevaid seisukohti artikli 17 lõike 1 sõnastuse suhtes. Kui Belgia valitsus leidis, et see säte ei hõlma olemasolevaid tagasimaksenõudeid, siis Kreeka valitsus¹³ oli vastupidisel seisukohal. Taani valitsus pakkus, et liidu õigus ei ole selles aspektis ühtlustatud ja et liikmesriikidele peaks jääma pädevus tagada kõrgem kaitsetase (nagu Taanis ongi tehtud).¹⁴ Sellised liikmesriikide valitsuste lahknevad seisukohad näitavad vähemasti, et artikli 17 lõiget 1 ei saa lugeda nii, et see välistab üheselt olemasolevad tagasimaksenõuded.¹⁵

60. Olenemata põhjusliku seosega seotud sõnastusest, on direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikes 1 veel üks väljend, mis võib anda alust erinevateks tõlgendusteks. See säte viitab „korraldaja maksejõuetusele“. Põhjenduses 39 viidatakse siiski laiemalt „likviidsusprobleemidele“. Nagu Bundesarbeitskammer rõhutas, tähendaks see, et kui mõistet „korraldaja maksejõuetus“ tuleks

¹¹ 14. mai 1998. aasta kohtuotsus (C-364/96, EU:C:1998:226, punkt 20) (edaspidi „kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation“).

¹² *Ibid.*, punkt 22 (kohtujuristi kursiiv).

¹³ Vähemalt seoses tagasimaksenõuetega, mis tulenevad direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 kohase lepingu lõpetamise õiguse kasutamisest.

¹⁴ Taani teatas, et on loonud tagatisfondi, mis hõlmab nii vautšereid kui ka olemasolevaid tagasimaksetaotlusi.

¹⁵ Samuti on asjakohane tuua näide direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 ülevõtmise kohta Saksamaal. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) § 651r lõike 1 kohaselt peab korraldaja tagama, et reisijale hüvitatakse pakettreisi eest makstud hind *juhul kui* (saksa keeles „im Fall“) reisikorraldaja maksejõuetuse korral reisiteenuseid ei osutata. BGB § 651r lõige 1 on sõnastatud laiemalt kui selle eelkäija, BGB § 651k lõike 1 punkt 1. Viimati nimetatud sättes oli ette nähtud, et reisikorraldaja peab tagama, et reisijatele hüvitatakse reisi eest makstud summa, kui reisiteenused ei realiseeru reisikorraldaja maksejõuetuse tõttu („infolge“). Nagu nähtub 16. veebruari 2012. aasta kohtuotsusest Blödel-Pawlik (C-134/11, EU:C:2012:98), tekitas BGB § 651k lõike 1 punkti 1 varasem redaktsioon probleeme direktiivi 90/314 järgimisega. Direktiivi 2015/2302 vastuvõtmise ajal märgiti Saksa õiguskirjanduses, et ülevõtvates õigusnormides ei tohiks korrata sellise üldise filtri nagu sõna *tõttu* kasutamise pattu („der Sündenfall eines allgemeinen Filters wie „infolge““ (vt Staudinger, A., „Erste Überlegungen zur Umsetzung der reformierten Pauschalreiserichtlinie mit Bezug auf den Insolvenzschutz“, *Reise-Recht aktuell (RRa)*), 2015(6), lk 281–287, lk 282).

rangelt mõista maksejõuetusmenetluse ametliku algatamisena, siis tähendab see, et tagatisega ei oleks kaetud nõuded selliste teenuste eest, mida ei osutatud ja mis tekkisid lühikese aja jooksul enne maksejõuetuse kuupäeva likviidsusprobleemide tõttu.

61. Eeltoodut arvestades leian, et artikli 17 lõike 1 sõnastusest endast ei ole üheselt selge, et reisijate tagasimaksenõuded, mis tekkisid enne maksejõuetust, on selle sätte kaitse kohaldamisalast välja jäetud.¹⁶

b) Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 tekelugu: kas seadusandjal oli kavatsus madaldada tarbijakaitset

62. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib ka liidu õigusnormi tekelugu anda asjakohast teavet selle normi tõlgendamiseks.¹⁷

63. Nii oma kirjalikes kui ka suulistes seisukohtades esitas komisjon argumendid direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 tekeloo kohta, mis tema arvates viivad järelduseni, et liidu seadusandja soovis tagasimaksetagatise alt välja jätta nõuded, mis on tekkinud enne reisikorraldaja maksejõuetuks muutumist. Komisjoni seisukoha nõuetekohaseks analüüsimiseks on kasulik lühidalt jälgida artikli 17 lõike 1 tekelugu, alustades selle eelkäijast.

64. Direktiivi 90/314 artikli 7 kohaselt olid reisikorraldajad kohustatud suutma „piisavalt tõendada tagatise olemasolu, et maksejõuetuse korral hüvitatakse makstud raha ja tarbija toimetatakse kodumaale tagasi“. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on alates kohtuotsusest Dillenkofer¹⁸ loetud selle sätte eesmärgiks „tagada kõik selles sättes nimetatud tarbijaõigused ja seega kaitsta tarbijaid kõigi selles määratletud riskide eest, mis tulenevad reisikorraldajate maksejõuetusest“. ¹⁹ Need riskid on „ostja ja pakettreisei korraldaja vahel sõlmitud lepingule olemuslikult omased“ ja need „tulenevad pakettreisei hinna ettemaksmisest“. ²⁰

65. Komisjon märkis, et tema direktiivi 90/314 kehtetuks tunnistamise ettepaneku²¹ eesmärk tervikuna oli saavutada ELTL artiklis 169 ette nähtud kõrgetasemeline tarbijakaitse. Mis puudutab maksejõuetuskaitset, siis selgitas see institutsioon, et ettepanekuga sooviti säilitada kaitse samal tasemel. Seega põhinesid komisjoni ettepaneku põhjendus 34 ja artikkel 15 senisel kaitsetasemel.²²

66. Samas selgitas komisjon, et õigusloometegevuse käigus maksejõuetuskaitse ulatus muutus.

¹⁶ Seda järeldust ei sea kahtluse alla minu kaalutlusi kohtuasjas UFC – Que choisir ja CLCV (C-407/21, EU:C:2022:690) esitatud ettepaneku punktis 61, millele komisjon oma kirjalikes seisukohtades viitab. Selle punkti eesmärk ei olnud analüüsida põhjalikult direktiivi 2015/2302 artikli 17 kohaldamisala, vaid pigem vastata teatavate valitsuste argumentidele, mis puudutasid täieliku tagasimakseõiguse kohaldamata jätmist COVID-19 pandeemia korral, ning analüüsida pandeemia mõju korraldajate likviidsusele, mis tulenes rohkearvulistest tühistamistaohtlustest. Samadel põhjustel ei tule 8. juuni 2023. aasta kohtuotsuse komisjon vs. Slovakkia (õigus lõpetada leping lõpetamistasu maksmata) (C-540/21, EU:C:2023:450) punkti 55 mõista nii, et see kajastab Euroopa Kohtu seisukohta direktiivi 2015/2302 artikli 17 kohase maksejõuetuskaitse ulatuse kohta.

¹⁷ 16. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Towercast (C-449/21, EU:C:2023:207, punkt 31).

¹⁸ 8. oktoobri 1996. aasta kohtuotsus Dillenkofer jt (C-178/94, C 179/94 ja C-188/94–C-190/94, EU:C:1996:375, punkt 42).

¹⁹ 15. juuni 1999. aasta kohtuotsus Rechberger jt (C-140/97, EU:C:1999:306, punkt 61).

²⁰ 14. mai 1998. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-364/96, EU:C:1998:226, punkt 18).

²¹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv pakettreisei ja toetatud reisikorraldusteenuste kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) 2006/2004 ja direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ, (COM(2013) 512 (final)).

²² Komisjoni ettepaneku põhjenduses 34 on märgitud, et „pakettreisei [...] ostvad reisijad on täielikult kaitstud korraldaja [...] maksejõuetuse eest“ ja et „[l]iikmesriigid [peaksid] siiski kindlustama, et nende riiklikud süsteemid kaitse tagamiseks maksejõuetuse korral on tõhusad ning garanteerivad kiire kodumaale toimetamise ja raha tagasimaksmise kõikidele reisijatele, keda maksejõuetus mõjutab. Komisjoni ettepaneku artikli 15 „Kaitse tõhusus ja ulatus maksejõuetuse korral“ kohaselt pidid liikmesriigid tagama, et korraldajatel „on olemas tagatis reisijate tehtud kõikide maksete tõhusaks ja õigeaegseks tagasimaksmiseks“ (kohtujuristi kursiiv).

67. Sellega seoses viitab komisjon seadusandliku ettepaneku esimesel lugemisel esitatud nõukogu seisukoha põhjendustele.²³ Nimetatud dokumendi punktis 15 märkis nõukogu, et (maksejõuetuskaitset reguleeriva direktiivi) tekstis on ette nähtud, et „maksejõuetusevastane kaitse peaks tagama piisava kaitsetaseme kõigi tõenäoliste asjaolude korral ning kajastama ettevõtja tegevuse finantsriski taset, kuid et see vastutus ei tohiks olla määratlemata“. Samas punktis märkis ta ka, et „[m]aksejõuetusevastase kaitse süsteemiga kehtestatud vastutus peaks hõlmama üksnes asjaolusid, mis peegeldavad tavalist riski hindamist“ ja et „[m]aksejõuetuse korral ette nähtud tõhus kaitse ei peaks siiski hõlmama väga ebatõenäolisi riske [...]“.

68. Komisjon leiab, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 sõnastus, nagu seadusandja selle lõpuks vastu võttis, „kaldub märkimisväärselt kõrvale“ direktiivi 90/314 artikli 7 ja komisjoni ettepaneku artikli 15 sõnastusest.

69. Eeltoodud asjaoludest lähtudes leiab komisjon, et selle direktiivi artikli 17 lõige 1 nõuab põhjuslikku seost maksejõuetuse ja reisiteenuste osutamata jätmise vahel, mis välistab olemasolevad tagasimaksenõuded.

70. Soovitus (EL) 2020/648²⁴ põhineb komisjoni kitsal tõlgendusel artikli 17 lõike 1 ulatusest. Selle soovituspreambulis on märgitud, et „[k]ui korraldajad [...] muutuvad maksejõuetuks, on oht, et paljud reisijad ei saa mingit hüvitist, kuna nende nõuded korraldajate [...] vastu ei ole kaitstud“.²⁵ Selleks et kaitsta reisijaid selle ohu eest, soovitas komisjon, et maksejõuetuskaitse peaks hõlmama vautšereid.²⁶

71. Komisjoni poolt esitatud direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 seadusandliku tekkeloo kirjeldus tekitab teatavaid kahtlusi selle tähenduse osas. Siiski ei võimalda see kirjeldus iseenesest järeldada, et seadusandjal oli selge tahe kalduda kõrvale varasemast kaitsetasemest ja Euroopa Kohtu praktikast ning jätta välja reisijate tagasimaksenõuded, mis on olemas enne maksejõuetust.

72. Vastupidi komisjoni seisukohale väitis parlament, et direktiivi 2015/2302 sõnastuse eesmärk on tagada direktiivi 90/314 artikli 7 ja direktiivi 2015/2302 artikli 17 „järjepidevus“. Viimati nimetatud sätte eesmärk on jätkuvalt tagada reisijate kaitse kõrge ja ühetaoline tase selle kaitse „laiendamise ja tugevdamise“ tähenduses.

73. Täpsemalt tuletab parlament meelde, et direktiivi 90/314 artiklit 7 käsitleva Euroopa Kohtu praktika kohaselt on seda sätet tõlgendatud nii, et see „sisaldab kohustust saavutada selline tulemus, mis annab pakettreisiga reisijatele õiguse tagatisele, et reisikorraldaja pankroti korral makstud raha hüvitatakse ja tarbijad toimetatakse kodumaale tagasi“.²⁷ See tulemuse saavutamise kohustus oli *selge* juba direktiivi 2015/2302 vastuvõtmise ajal, mistõttu selles osas ei ole ebaselgust ega lünki, mis vajaksid kõrvaldamist.²⁸

²³ Nõukogu 18. septembril 2015 vastu võetud põhjendused: nõukogu esimese lugemise seisukoht eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorraldusteenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) 2006/2004 ja direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ, 2013/0246 (COD), 22. september 2015 (edaspidi „nõukogu põhjendused“).

²⁴ Komisjoni 13. mai 2020. aasta soovitus vautšerite kohta, mida pakutakse reisijatele tühistatud pakettreiside ja transporditeenuste hüvitamise alternatiivina COVID-19 pandeemia kontekstis (ELT 2020, L 151, lk 10).

²⁵ Komisjoni soovitus 2020/648 põhjendus 14.

²⁶ Komisjoni soovitus 2020/648 punkt 2. Nagu nähtub punktist 1, on tegemist vautšeritega, mida korraldajad võivad pakkuda reisijatele rahalise hüvitise alternatiivina, kui leping lõpetatakse COVID-19 pandeemiaga seotud põhjustel direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigete 3 ja 4 kontekstis.

²⁷ 15. juuni 1999. aasta kohtuotsus Rechberger jt (C-140/97, EU:C:1999:306, punkt 74).

²⁸ Parlament viitab direktiivi 2015/2302 põhjendusele 1.

74. Lisaks märgib parlament, et direktiivi „ükski säte ega põhjendus“ ei sisalda viidet sellele, et liidu seadusandja soovis seda tulemuse saavutamise kohustust reisijate kaitse osas mõjutada. Ta märgib, et loogika ja väljakujunenud kohtupraktikaga oleks vastuolus asuda seisukohale, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaitse ei kehti, kui reisija kasutab oma artikli 12 lõikes 2 sätestatud õigust leping üles öelda.

75. Parlament võttis oma suulistes seisukohtades seisukoha ka nõukogu põhjenduste asjakohasuse kohta. Parlament märkis, et sellest avaldusest saab üksnes järeldada, et komisjoni ettepanekusse tehtud kohanduste eesmärk oli selgitada, kuidas liikmesriigid peavad kehtestama maksejõuetusega seotud mehhanismid. Need kohandused puudutasid peamiselt riski arvutamist selliste tegurite alusel nagu käive, ettemaksed või hooajalised muutused. Lisaks märkis parlament, et direktiivi 2015/2302 põhjenduse 40 lõpuosas kajastuv seadusandja tahe tagada, et tõhusa maksejõuetuskaitse puhul ei ole vaja arvesse võtta väga ebatõenäolisi riske, ei ole seotud ühegi sättega, mis piiraks reisija kaitset juhul, kui leping lõpetatakse enne maksejõuetuse tekkimist.

76. Mis puudutab nõukogu, siis ei võtnud ta oma kirjalikes seisukohtades seisukohta artikli 17 lõike 1 tõlgendamise suhtes ega konkreetsemalt küsimuses, kas liidu seadusandja soovis jätta teatavate reisijate nõuded maksejõuetuskaitse alt välja.

77. Kohtuistungil esitas Euroopa Kohus komisjonile ja nõukogule küsimuse direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 sõnastuse muutmise võimaliku põhjuse kohta seadusandliku menetluse käigus. Sellega seoses märkis komisjon, et direktiivi artikli 12 lõikega 2 kehtestati reisijale uus õigus leping lõpetada vältimatute ja erakorraliste asjaolude korral, samas kui vastav tagasimakse saamise õigus ei kuulu artikli 17 lõike 2 kaitse alla. Komisjon on seisukohal, et tarbijakaitse tase ei ole võrreldes varasemas direktiivis tagatud kaitsetasemega madalam, kuna maksejõuetuskaitse alt väljaarvamine puudutab nõuet, mis tuleneb sellise õiguse kasutamisest, mida varem ei eksisteerinud.

78. Vastuseks samale küsimusele märkis nõukogu, et kui Euroopa Kohus peaks leidma, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see välistab maksejõuetuskaitsest reisijate tagasimaksenõuded, mis on tekkinud enne reisikorraldaja maksejõuetuks muutumist, siis võib järeldada, et seadusandja on teinud poliitilise otsuse luua spetsiifiline kaitsesüsteem. Nõukogu ei ole aga sõnaselgelt kinnitanud, et seadusandja tahe oleks olnud jätta teatavad nõuete kategooriad välja.

79. Mõistan komisjoni seisukohta kui teatavat „vastukaalu“ loogikat, mis selgitab, miks tema arvates välistab artikli 17 lõige 1 olemasolevad tagasimaksenõuded. Vastukaaluks uuele reisija õigusele leping lõpetada on selle õiguse kaitse piiramine maksejõuetuse korral. Kuna õigus leping lõpetada on uus, ei ole komisjoni väitel seega liidu õiguses juba kehtinud tarbijakaitse taset madaldatud.

80. Selle seisukoha probleem seisneb selles, et see tugineb oletustele. Komisjon märkis kohtuistungil, et just see on tema „arvates“ põhjus, miks tema ettepanek ja lõplikult vastu võetud direktiivi tekst on sõnastatud erinevalt.

81. Lisaks ei kajastu arvamus, et seadusandja tahe oli luua teatav „poolõigus“, nimelt õigus tagasimaksesele pärast lepingu lõpetamist direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 alusel, kuid ilma vastava maksejõuetuskaitseta, direktiivi põhjendustes ega dokumentides, millele komisjon

tugines. Nagu parlament sisuliselt märkis, puudutab nõukogu põhjendus, millele komisjon viitas, tagatise piiramist seoses väga ebatõenäoliste riskidega, mida käsitleb teine säte, nimelt artikli 17 lõige 2.

82. Lisaks ei ole tarbijakaitse tasemega seotud argumendid minu arvates järjekindlad. On tõsi, et reisijal ei olnud direktiivis 90/314 õigust leping vältimatute ja erakorraliste asjaolude korral lõpetada. Kui aga direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 tõlgendada nii, et see välistab reisijate nõuded, mis tekkisid enne maksejõuetust, ei peaks see välistama mitte ainult nõuded, mis tulenevad lepingu lõpetamise õiguse kasutamisest vältimatute ja erakorraliste asjaolude korral, vaid see peaks hõlmama ka tagasimaksenõudeid, mis tulenevad reisikorraldaja või reisija poolt lepingu lõpetamise õiguse kasutamisest muudel direktiivis 2015/2302 sätestatud asjaoludel. Näiteks on reisijal õigus tagasimaksele, kui reisikorraldaja lõpetab lepingu vastavalt direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikele 3, või lepingu lõpetamise korral vastavalt selle direktiivi artikli 11 lõikele 5. See õigus tagasimaksele oli juba olemas direktiivis 90/314.²⁹ Kui asutaks seisukohale, et asjaomased tagasimaksenõuded ei kuulu enam maksejõuetuskaitse alla, tähendaks see taolistes olukordades tarbijakaitse taseme madaldamist.

83. Igal juhul, võttes arvesse, et üks kaasseadusandjatest, nimelt parlament, on võtnud kindla seisukoha, et seadusandjal *ei olnud tahet* piirata artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kaitse ulatust maksejõuetuse korral, ei ole võimalik tuvastada selget seadusandlikku tahet vastupidiseks.³⁰

84. Eeltoodut arvestades tuleb järgmisena kaaluda konteksti, milles see säte esineb, ja eesmäärke, mida taotletakse õigusaktiga, mille osa see säte on, ning seejärel jätkata tõlgendusega, mis vastab liidu esmasele õigusele tervikuna.

c) Selle õigusakti kontekst ja eesmärgid, millesse direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõige 1 kuulub

85. Mis puudutab direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 konteksti, siis tuleb märkida, et esimese lause esimeses osas on märgitud, et tagatis hõlmab „kõikide reisijate poolt või nimel tehtud maksete“ tagasimaksmist. Artikli 17 lõikes 5 on sätestatud, et „[v]eel osutamata reisiteenuste eest tehakse põhjendamatult viivitamata tagasimaksed pärast reisijalt vastava taotluse saamist“. Põhjenduses 39, milles selgitatakse selle sätte vastuvõtmise põhjuseid, on märgitud, et reisijad on „täielikult kaitstud korraldaja maksejõuetuse eest“ ja et reisikorraldajad peavad tagama, et nad annavad tagatise „[kõigi] tehtud maksete“ tagasimaksmiseks. Sama põhjenduse kohaselt „tõhusus tähendab seda, et kaitse peaks olema kättesaadav niipea kui korraldaja likviidsusprobleemide tõttu reisiteenuseid [...] ei osutata [...]“.

86. Nagu on eespool märgitud,³¹ on maksejõuetuskaitse „aktiveerimine“, kui reisikorraldaja maksejõuetuse tõttu asjaomaseid teenuseid ei osutata, seotud maksejõuetusevastase kaitse *tõhususega*. Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 ei saa seega tõlgendada viisil, mis jätab teatavat liiki tagasimaksenõuded maksejõuetuskaitse kohaldamisalast välja.

²⁹ Vt direktiivi 90/314 artikli 4 lõike 6 punkt b, mis reguleerib tarbija õigust saada võimalikult kiiresti tagasi kõik tema poolt vastavalt lepingule makstud summad.

³⁰ Lisaks oleks *de lege ferenda* soovitatav, et seadusandja täpsustaks direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kohaldamisala. See on üks eesmäärke komisjoni ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/2302, et tõhustada reisijate kaitset ning lihtsustada ja selgitada direktiivi teatavaid aspekte (COM/2023/905 final). Vastavalt selle sätte uuele sõnastusele, mille komisjon on välja pakkunud, hõlmab „korraldaja maksejõuetuse korral“ ette nähtud kõikide reisijate maksete tagasimaksmise tagatis tehtud maksete kaitset, „kui reisijal oli õigus tagasimaksele“.

³¹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 55.

87. Samuti tuleb märkida, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikel 2 on teistsugune kohaldamisala kui direktiivi artikli 17 lõikel 1, reguleerides tagasimaksetagatise ulatust. Asjaomaseks piiriks on „mõistlikkuse piires eeldatavate kulude“ katmine. Põhjenduses 40 selgitatakse, et „[m]aksejõuetuse korral ette nähtud tõhus kaitse ei peaks [...] hõlmama väga ebatõenäolisi riske, nagu mitme suurema korraldaja samaaegne maksejõuetus, sest see mõjutaks ebalproportsionaalselt pakutava kaitse maksumust ja vähendaks seeläbi selle tõhusust“.

88. Reisijate poolt neile direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikes 2 ette nähtud lepingu lõpetamise õiguse kasutamist ja sellega seotud reisikorraldaja kohustust tagada artikli 12 lõike 4 kohane täielik tagasimakse ei saa siiski pidada „väga ebatõenäoliseks riskiks“, mis jätaks ettemaksed tagatisest välja.

89. Sellega seoses tuleb meenutada, et artikli 12 lõige 2 tunnustab õigust leping lõpetada vältimatute ja erakorraliste asjaolude korral. Reisijatel on vastav õigus täielikule tagasimaksele. See õigus, nagu tuleneb direktiivi 2015/2302 artikli 23 lõigetest 2 ja 3, on imperatiivne.³² Artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et lepingu lõpetamise ja artikli 12 lõike 2 alusel täieliku tagasimakse saamise õiguse *täielik tõhusus* oleks tagatud, mitte aga viisil, mis piirab selle õiguse tõhusust. Kui reisija *kaotaks õiguse* maksejõuetusekaitsele ainuüksi seetõttu, et ta lõpetas lepingu enne maksejõuetuse tekkimist, võib see heidutada reisijaid oma õigusi kasutamast. Nagu parlament sisuliselt märkis, kaotaks artikli 12 lõige 2 oma soovitava toime, kui mõnda, et maksejõuetuskaitse ei ole kohaldatav reisijate suhtes, kes kasutasid direktiiviga antud õigust.

90. Üldisemalt seaks teistsugune tõlgendus reisijad, kes otsustavad lõpetada lepingu enne pakettreisi algust, direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 1 alusel kohe, kui nad näevad likviidsusprobleeme, ebasoodsamasse olukorda kui reisijad, kes otsustavad seda mitte teha. Sellises olukorras võib tõepoolest olla reisijaid, kes eelistavad maksta lõpetamistasu ja saada ülejäänud summa tagasi vastavalt artikli 12 lõikele 4, selle asemel et võtta riski, et nad toimetatakse kodumaale tagasi reisi ajal tekkinud maksejõuetuse tõttu.

91. Järgmisena tuleb märkida, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 2 kohaselt katab tagatis „pakettreisidega seoses reisijate poolt või nende eest tehtud maksete summad“. Katvuse arvutamise parameetrid hõlmavad „ettemaksete ja lõppmaksete laekumise ja pakettreiside lõpuleviimise vahelist ajavahemikku“. Põhjenduses 40 selgitatakse, et „kaitse peaks olema piisav, et katta *kõik* reisijate poolt või nende eest pakettreisidega seoses kõrghooajal tehtavad *eeldatavad maksed*“.³³ Sama põhjenduse kohaselt tähendab see üldiselt, et tagatis peab moodustama „piisavalt suure protsendi korraldaja pakettreiside käibest“. Artikli 17 lõikest 2 ja põhjendusest 40 tuleneb, et maksejõuetuskaitse arvutamisel, mis põhineb käibe andmetel, võetakse arvesse kõiki pakettreisidega seoses tehtud makseid.³⁴ Seevastu ei oma nende maksete tagasimaksmise nõude *õiguslik alus* vajaliku kindlustuskatte arvutamisel mingit tähtsust.

92. Viimaks tekitaks olemasolevate nõuete maksejõuetuskaitsest väljajätmine tõsise vastuolu artikli 17 lõike 1 ja lepingueelse teabe vahel, mis tuleb reisijatele anda I lisa osas A või B sätestatud asjakohastel vormidel. Selle standardteabe sisu näeb ette, et „[k]ui korraldaja või mõnede liikmesriikide puhul vahendaja muutub maksejõuetuks, *makstakse makstud summad tagasi*“.³⁵ Tuleb märkida, et reisijale edastatava teabe sisu ei sisalda mingit välistust selle kohta, et

³² 8. juuni 2023. aasta kohtuotsus UFC – Que choisir ja CLCV (C-407/21, EU:C:2023:449, punkt 60).

³³ Kohtujuristi kursiiv.

³⁴ Vt Keiler, S., „Agens und Folge der Insolvenz eines Reiseveranstalter“, 2020 *Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz – ZIK*, 6. aastakäik, 2020, lk 229, lk 231.

³⁵ Kohtujuristi kursiiv.

maksejõuetuskaitse oleks välistatud. Nagu Bundesarbeitskammer sisuliselt märkis, ei saa nõustuda sellega, et seadusandja oleks *pannud reisijat dokumente valesti mõistma*, jättes standardvormis *vale mulje*, et kõik reisijad on maksejõuetuse eest kaitstud, kui tegelikult on kaitstud ainult mõned reisijad.

93. Mis puudutab direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 konkreetset eesmärki, siis selle sätte eesmärk on *kaitsta reisijaid riskide eest*, mis tulenevad reisikorraldaja maksejõuetusest. Varasema direktiivi 90/314 alusel leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses Verein für Konsumenteninformation, et reisija ja reisikorraldaja vahel sõlmitud lepinguga seotud maksejõuetusriskid tulenevad pakettreise hinna ettemaksmisest.³⁶ Seetõttu on Euroopa Kohus otsustanud, et selle direktiivi artiklis 7 ette nähtud tulemuse saavutamiseks tuleb anda pakettreisijatele õigused, mis tagavad nende poolt makstud raha tagasimaksmise. Maksejõuetusest tulenev risk ei ole seoses praeguse direktiiviga muutunud. Seega peab ka direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 tulemuseks olema pakettreisijatele selliste õiguste andmine, mis tagavad nende poolt ära makstud raha tagasimaksmise, mis hõlmab enne maksejõuetust eksisteerinud nõudeid.

94. Tõlgendust, mille kohaselt peavad kõik reisijad – sealhulgas need, kes lõpetasid lepingu enne reisikorraldaja maksejõuetust – olema täielikult kaitstud maksejõuetuse eest, kinnitab ka direktiivi 2015/2302 eesmärk, milleks on selle artikli 1 kohaselt kõrgetasemelise tarbijakaitse saavutamine. Eesmärk saavutada kõrgetasemeline tarbijakaitse on sätestatud ka esmases õiguses (ELTL artikkel 169 ja harta artikkel 38). Teistsugune tõlgendus, nagu märkis Kreeka valitsus, tähendaks, et reisija kannaks majandusliku riski, mis on seotud reisikorraldaja hilisema maksejõuetusega.

95. Eeltoodut arvestades võimaldavad direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kontekst ja selle õigusaktiga taotletavad eesmärgid, mille osa see säte on, järeldada, et maksejõuetuskaitse hõlmab ka reisijate tagasimaksenõudeid, mis tekkisid enne reisikorraldaja maksejõuetuks muutumist.

d) Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 tõlgendamise võrdse kohtlemise põhimõtet arvestades

96. Nagu on eespool juba märgitud,³⁷ tuleb liidu õigusnormi tõlgendada võimaluste piires viisil, mis ei sea selle kehtivust kahtluse alla. Samuti tuleb juhul, kui liidu õiguse sätet saab tõlgendada mitut moodi, eelistada tõlgendust, mis tagab selle sätte soovitava toime.³⁸

97. Sellega seoses tuleb kõiki liidu akte tõlgendada kooskõlas esmase õigusega tervikuna, sealhulgas võrdse kohtlemise põhimõttega, mis nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui see on objektiivselt põhjendatud.³⁹

³⁶ 14. mai 1998. aasta kohtuotsus (C-364/96, EU:C:1998:226, punkt 18).

³⁷ Käesoleva ettepaneku punkt 43.

³⁸ 19. novembri 2009. aasta kohtuotsus Sturgeon jt (C-402/07 ja C-432/07, EU:C:2009:716, punkt 47). Selles pöördelises kohtuotsuses, mis puudutas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10), tõlgendamist, otsustas Euroopa Kohus, et reisijaid, kes kaotavad hilinevad lennu tõttu aega kolm tundi või rohkem, ning tühistatud lendude reisijaid ei saa kohelda erinevalt, ilma et rikutaks võrdse kohtlemise põhimõtet.

³⁹ 23. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Nelson jt (C-581/10 ja C-629/10, EU:C:2012:657, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

98. Arvestades esimeses õiguses ette nähtud eesmärki tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse,⁴⁰ ja direktiivi 2015/2302 artikli 17 konkreetsemat eesmärki, milleks on kaitsta reisijaid maksejõuetusest tuleneva riski eest,⁴¹ tuleb nimetatud sättega hõlmatud olukordi võrrelda eelkõige reisijate kantud *majandusliku riski* seisukohast.

99. Käesoleval juhul tuleks võrrelda nende reisijate olukorda, kes esitavad pärast (vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu) reisilepingu lõpetamist tagasimaksenõude, nende reisijate olukorraga, kes esitavad tagasimaksenõude, sest reisiteenuseid ei osutata reisikorraldaja maksejõuetuse tõttu. Nagu Kreeka valitsus kohtuistungil rõhutas, on mõlemal reisijate kategoorial *sama finantsrisk*, mis on seotud nende poolt tehtud ettemaksetega hiljem maksejõuetuks muutunud reisikorraldajale.

100. Komisjon, nõukogu ja Belgia valitsus ning teise võimalusena parlament väitsid, et reisijate eri kategooriaid ei kohelda ebavõrdselt, kuna nende olukord ei ole võrreldav. Ühelt poolt ei ole reisijatel, kes lõpetasid lepingu enne maksejõuetust, lepingulist nõuet reisiteenuste osutamiseks, neil on üksnes rahaline tagasimaksenõue. Seevastu reisijatel, kes ei ole maksejõuetuse ajal oma lepingut lõpetanud, on õigus nõuda reisiteenuste osutamist.

101. Komisjoni, nõukogu, parlamendi ja Belgia valitsuse kirjeldatud erinevus lepingupoolte õigussuhtes maksejõuetuse hetkel ei ole siiski sobiv *võrdlusalus*. Hoolimata lepingulise suhte erinevusest on mõlema kategooria reisijatel kõigi tehtud maksete suhtes *ühesugune tagasimaksenõue*. Nagu ma juba märkisin ja nagu märkis Kreeka valitsus, on võrdluse lähtepunkt reisijate kantud *finantsrisk*. Arvestades, et risk, mis puudutab kõikide tehtud maksete tagasisaamist on nii maksejõuetuse hetkeks oma lepingu lõpetanud reisijate kui ka lepingut veel mittelõpetanud reisijate puhul sama, ei saa neid riske võrdse kohtlemise põhimõtet rikkumata erinevalt kohelda. Seda enam on see nii, arvestades direktiiviga 2015/2302 taotletavat eesmärki tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse kõigile reisijatele.⁴²

102. Eeltoodut arvestades leian, et direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 koostoimes võrdse kohtlemise põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et tagasimaksetagatis hõlmab nõuet maksta tagasi kõik maksed, mis on tehtud reisijate – sealhulgas lepingu enne reisikorraldaja maksejõuetuks muutumist lõpetanud reisijate – poolt või nende nimel.

e) Õiguskindluse põhimõte

103. HDI Global väitis oma suulistes seisukohtades, et selleks, et arvutada välja kindlustustingimuste⁴³ kindlaksmääramisel võetud riski ulatus ja reisikorraldajate poolt makstavad kindlustusmaksed, tugines ta asjakohastele õigusnormidele. Kuna direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 sõnastus nõuab HDI Globali arvates selgelt põhjuslikku seost maksejõuetuse ja reisiteenuste osutamata jätmise vahel, oleks sellest tõlgendusest kõrvalekaldumine vastuolus õiguskindluse põhimõttega, mis on liidu õiguse aluspõhimõte.

⁴⁰ Vt käesoleva ettepaneku punkt 93.

⁴¹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 91.

⁴² Vt analoogia alusel 19. novembri 2009. aasta kohtuotsus Sturgeon jt (C-402/07 ja C-432/07, EU:C:2009:716, punkt 60).

⁴³ Mõtlen selle all tingimusi kindlustuskatte väljamaksmiseks.

104. Nagu on eespool märgitud, ei saaks Euroopa Kohus sellest tõlgendusest kõrvale kalduda,⁴⁴ kui artikli 17 lõike 1 sõnastusest oleks täiesti selge, et selline põhjuslik seos on nõutav. Ent nagu eespool selgitatud (alajaotis a), ei välista artikli 17 lõike 1 sõnastus ühemõtteliselt nende reisijate nõudeid, kes lõpetasid oma lepingu vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu. Seega tuleb seda normi tõlgendada. Käesolevas ettepanekus esitatud lähenemisviisi järgides peaks see tõlgendus viima järelduseni, et maksejõuetuse korral tuleb kaitsta kõiki tehtud makseid.

105. Lisaks tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt selgitab ja täpsustab tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle ELTL artikliga 267 antud pädevust kasutades liidu õigusnormile annab, selle sätte tähendust ja ulatust, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja kohaldama alates selle jõustumise hetkest. Sellest järeldub, et liikmesriigi kohus võib ja peab kohaldama õigusnormi selles tõlgenduses isegi õigussuhetele, mis on tekkinud ja rajatud enne tõlgendamistaotluse kohta tehtud otsust, kui muu hulgas on täidetud tingimused, mis lubavad vaidlust selle sätte kohaldamise üle pädevates kohtutes arutada.⁴⁵

106. Euroopa Kohus võib vaid äärmistel erandjuhtudel, kohaldades liidu õiguskorrale omast õiguskindluse üldpõhimõtet, piirata kõikide huvitatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid. Et sellist piiramist saaks lubada, peavad olema täidetud kaks peamist tingimust, nimelt huvitatud isikute heausksus ja oht tõsiste probleemide tekkimiseks.⁴⁶

107. Käesoleval juhul ei ole aga põhikohtuasja poolteks olevad kindlustusseltsid ega Belgia valitsus palunud Euroopa Kohtul seada tehtava kohtuotsuse mõjule õiguskindluse kaalutlustel ajalist piirangut. Isegi kui selline taotlus oleks esitatud, ei ole need pooled viidanud sellistele tõsistele majanduslikele tagajärgedele, mis õigustaksid tulevase kohtuotsuse mõju ajalist piiramist, juhul kui Euroopa Kohus järgib käesolevas ettepanekus pakutud tõlgendust.⁴⁷

108. Samuti on asjakohane märkida, et põhikohtuasjas käsitletavat lepingud sõlmiti enne komisjoni soovitus 2020/648, millest tulenevalt võib väita, et reisijate nõuded, mis tekkisid enne maksejõuetust, ei ole kaitstud. Põhikohtuasja poolteks olevad kindlustusseltsid ei saanud oma kindlustuspoliisi väljatöötamisel lähtuda selles soovitusel kasutatud tõlgendusest. Pealegi, nagu on eespool juba märgitud,⁴⁸ on tagatise arvutamise aluseks reisijate poolt või nende nimel pakettreiside eest tehtud kõigi maksete summa vastavalt direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõikele 2. See säte annab põhikohtuasja poolteks olevatele kindlustusseltsidele selge suunise, mille alusel tuleb vajalikku kaitset arvutada.

109. Lisaks võib märkida, et COVID-19 pandeemia puhkemise ajal kehtestati ELi õigusega erimeetmed, et võimaldada liikmesriikidel kasutada täielikku paindlikkust, mis on ette nähtud riigiabi eeskirjadega, et toetada reisikorraldajaid ja kindlustusandjaid ning kaitsta reisijaid reisikorraldajate maksejõuetuse tagajärgede eest.⁴⁹

⁴⁴ Käesoleva ettepaneku punkt 42.

⁴⁵ 6. märtsi 2007. aasta kohtuotsus Meilicke jt (C-292/04, EU:C:2007:132, punkt 34) ja 23. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, punkt 54). Need tingimused on seotud näiteks hagi vastuvõetavuse nõuetega või aegumistähtaegade järgimisega.

⁴⁶ 23. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁴⁷ Vt selle kohta 23. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus Schulz ja Egbringhoff (C-359/11 ja C-400/11, EU:C:2014:2317, punkt 57 jj).

⁴⁸ Käesoleva ettepaneku punkt 91.

⁴⁹ Vt komisjoni teatis „Riigiabi ajutine raamistik majanduse toetamiseks praeguse COVID-19 puhangu kontekstis“ (C(2020)1863) (ELT 2020, C 91 I, lk 1), muudetud redaktsioonis. Nii Austria kui ka Belgia valitsus kasutasid koroonaviiruse puhangu kontekstis seda riigiabi ajutist raamistikku (vt täpsemalt teabeleht – ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b, artikli 107 lõike 3 punkti b ja artikli 107 lõike 3 punkti c ning riigiabi ajutise raamistiku alusel heakskiidetud liikmesriigi meetmete loetelu, kättesaadav aadressil https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/coronavirus/temporary-framework_en). Vt selle kohta ka 8. juuni 2023. aasta kohtuotsus UFC – Que choisir ja CLCV (C-407/21, EU:C:2023:449, punkt 73).

110. Eeltoodut arvestades ei ole õiguskindluse põhimõttega vastuolus tõlgendus, mille kohaselt direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 kohane kindlustustagatis hõlmab kõiki reisijate poolt enne maksejõuetust tehtud makseid.

111. Kõike eeltoodut arvesse võttes tuleb direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 selle sõnastust, konteksti ja eesmärgi ning võrdse kohtlemise põhimõtet arvestades tõlgendada nii, et tagasimaksetagatis ei hõlma mitte ainult neid reisijate poolt või nende nimel tehtud makseid, mille puhul reis või puhkus ei toimunud reisikorraldaja maksejõuetuse tagajärjel, vaid ka neid reisijate poolt või nende nimel tehtud makseid, mille puhul reisijad lõpetasid lepingu vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 tähenduses enne reisikorraldaja maksejõuetust.

Kohtuasjas C-771/22 esitatud teine ja kolmas küsimus

112. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab kohtuasjas C-771/22 teise ja kolmanda küsimuse juhuks, kui tema esimesele küsimusele vastatakse eitavalt. Nende küsimustega, millele saab vastata koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab reisijaid, kes lõpetasid lepingu enne reisikorraldaja maksejõuetust vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu vähemalt kahel järgmisel juhul: esiteks, kui maksejõuetusmenetlus algatati ajal, mil reis pidi kavakohaselt toimuma, ning teiseks, kui lepingu lõpetamine ja maksejõuetus on tingitud samast erakorralisest asjaolust.

113. Kui Euroopa Kohus otsustab järgida käesolevas ettepanekus pakutud tõlgendusviisi, ei ole neile küsimustele vaja vastata. Kui ta seda ei tee, on minu vastus nendele küsimustele eitav. Kui artikli 17 lõikes 1 ette nähtud tagatis ei hõlma enne maksejõuetust tekkinud tagasimaksenõudeid, ei või selle tagatise ulatus eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud asjaoludest olenevalt erineda. Nagu komisjon märkis, ei või selle õigusnormi kohaldamise ulatus varieeruda sõltuvalt kuupäevast, millal reis pidi toimuma, ega sellest, kas reisikorraldaja maksejõuetuse tõid kaasa lepingu lõpetamise aluseks olnud asjaolud.

114. Eeltoodut arvestades olen seisukohal, et direktiivi 2015/2023 artikli 17 lõike 1 ulatuse tõlgendamisel ei ole määrav, kas reis pidi kavakohaselt toimuma enne maksejõuetuse algust või pärast seda või kas maksejõuetus oli tingitud samadest vältimatutest ja erakorralistest asjaoludest, millele reisija viitas lepingu lõpetamise alusena vastavalt selle direktiivi artikli 12 lõikele 2.

V. Ettepanek

115. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bezirksgericht für Handelssachen Wiener (Viini esimese astme kaubanduskohus, Austria) ja Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Brüsseli hollandikeelne kaubanduskohus, Belgia) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/2302, mis käsitleb paketteise ja seotud reisikorraldusteenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ, artikli 17 lõiget 1

tuleb selle sõnastust, konteksti ja eesmärki ning võrdse kohtlemise põhimõtet arvestades tõlgendada nii, et tagasimaksetagatis ei hõlma mitte ainult neid reisijate poolt või nende nimel tehtud makseid, mille puhul reis või puhkus ei toimunud reisikorraldaja maksejõuetuse tagajärjel, vaid ka neid reisijate poolt või nende nimel tehtud makseid, mille puhul reisijad lõpetasid lepingu vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 tähenduses enne reisikorraldaja maksejõuetust.

Direktiivi 2015/2302 artikli 17 lõike 1 ulatuse tõlgendamisel ei ole määrav, kas reis pidi kavakohaselt toimuma enne maksejõuetuse algust või pärast seda või kas maksejõuetus oli tingitud samadest vältimatutest ja erakorralistest asjaoludest, millele reisija viitas lepingu lõpetamise alusena vastavalt selle direktiivi artikli 12 lõikele 2.